

CABET EBPOΠE

CONSEIL DE L'EUROPE

Стразбур, 18. новембар 2025.
22

MIN-LANG (2025)

ЕВРОПСКА ПОВЕЉА О РЕГИОНАЛНИМ ИЛИ МАЊИНСКИМ ЈЕЗИЦИМА

**Извештај од стране Комитета експерата о спровођењу препорука за хитно
поступање садржаних у петом евалуационом извештају Комитета
експерата о**

СРБИЈИ

Увод

1. Европска повеља о регионалним или мањинским језицима (у даљем тексту: „Повеља“) је уговор Савета Европе којим се државама уговорницама намећу обавезе да штите и унапређују традиционалне мањинске језике у земљи у свим областима јавног живота: образовању, правосудним органима, органима управе и јавним службама, медијима, културним активностима и установама, економском и друштвеном животу, као и прекограничној сарадњи. Србија и Црна Гора потписале су Повељу 2005. године, а ратификовале је 2006. године. Повеља је ступила на снагу у Србији, као правној следбеници Државне заједнице Србије и Црне Горе, 1. јуна 2006. године и примењује се на албански, бошњачки, бугарски, буњевачки, хрватски, чешки, немачки, мађарски, македонски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и влашки језик. Док су буњевачки, чешки, немачки, македонски и влашки језик обухваћени искључиво Делом II (члан 7), остали језици уживају заштиту и по Делу II и по Делу III (чланови 8–14).
2. Комитет експерата прати спровођење Повеље. Свака држава уговорница подноси периодични извештај о спровођењу Повеље сваких пет година. На основу периодичног извештаја, Комитет експерата усваја евалуациони извештај у којем даје **„препоруке за хитно поступање“** и „даље препоруке“ о томе како да се унапреди заштита и промоција регионалних или мањинских језика у датој држави. На основу тог евалуационог извештаја, Комитет министара усваја своје препоруке држави уговорници.
3. Две и по године након истека рока за подношење периодичног извештаја, држава уговорница подноси информације о спровођењу сваке препоруке за хитно поступање¹ коју је Комитет експерата дао у свом евалуационом извештају. Комитет стручњака затим усваја евалуацију спровођења тих препорука. „Даље препоруке“ Комитета експерата разматрају се након пријема наредног периодичног извештаја и спровођења посете на лицу места држави уговорници. Петогодишњи периодични извештаји садрже свеобухватне информације о спровођењу свих обавеза из Повеље, као и свих препорука Комитета експерата и Комитета министара.
4. Србија је 15. априла 2025. године доставила **Информацију о спровођењу препорука за хитно поступање** садржаних у петом

¹ У складу са одлукама Комитета министара „Јачање механизма надзора Европске повеље о регионалним или мањинским језицима“ (CM/Del/Dec(2018)1330/10.4е), став 1. тачка а).

евалуационом извештају² Комитета експерата. Ова **евалуација спровођења препорука за хитно поступање** заснива се на информацијама добијеним од органа Републике Србије, као и од представника говорника регионалних или мањинских језика, у складу са чланом 16. став 2 Повеље.³ У погледу усклађености Србије са свим њеним обавезама из Повеље, Комитет експерата упућује на свој пети евалуациони извештај. Комитет стручњака ће размотрити спровођење свих обавеза које се односе на све мањинске језике у наредном евалуационом извештају.

5. Ову евалуацију је Комитет експерата усвојио 18. новембра 2025. године.

² Пети евалуациони извештај Комитета стручњака о Србији, MIN-LANG(2023)13.

³ У складу са Пословником о раду Комитета стручњака (MIN-LANG(2019)7), правило 17, ставови 1–6.

Разматрање спровођења препорука за хитно поступање од стране Србије

I. Општа питања

Спровођење Повеље

6. Дана 5. фебруара 2025. године представници органа Републике Србије, националних савета националних мањина, удружења која представљају кориснике регионалних или мањинских језика и Комитет експерата одржали су Округли сто о спровођењу Повеље поводом петог евалуационог извештаја у Београду. Циљ округлог стола био је осмишљавање мера за спровођење препорука садржаних у петом евалуационом извештају, као и утврђивање надлежности и рокова за сваку меру. Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог, које је са Саветом Европе било суорганизатор округлог стола, доставило је компилацију усаглашених закључака (под називом „Мере за спровођење“⁴) свим релевантним институцијама, уз захтев да предузму конкретне кораке ради спровођења предложених мера и активности до израде наредног периодичног извештаја.⁵ Комитет експерата захваљује органима Републике Србије на доприносу раду округлог стола и сматра да усаглашене мере представљају значајну концептуалну основу за спровођење препорука. Стога ће се Комитет експерата у овој евалуацији, где је релевантно, на њих позивати.
7. Међутим, органи власти нису консултовали представнике свих језичких група о нацрту Информације о спровођењу препорука за хитно поступање. Комитет експерата подстиче органе власти да у будућем извештавању о спровођењу Повеље спроводе такве консултације, у складу са члановима 6. и 7. став 4 Повеље.
8. У информацијама достављеним у вези са значајним бројем препорука за хитно поступање, национални органи Републике Србије ограничили су се на подстицање националних савета националних мањина да их спроводе. Током последњих циклуса надзора, Комитет експерата је констатовао да капацитет националних савета националних мањина да ефикасно унапређују употребу регионалних или мањинских језика у јавном животу, у складу са својим мандатом, остаје ограничен, нарочито услед недовољног финансирања и недовољног броја запослених. Комитет експерата је стога поновио да органи Републике Србије треба да наставе да јачају

⁴ Мере за спровођење договорене током Округлог стола о спровођењу Повеље, одржаног 5. фебруара 2025. године.

⁵ Видети: Информацију о спровођењу препорука за хитно поступање садржаних у петом евалуационом извештају Комитета стручњака, MIN-LANG (2025) IRIA 1, стр. 6.

националне савете националних мањина како би они постали ефикасан партнер у спровођењу Повеље, укључујући јачање њихових буџетских капацитета, као и пружање редовних смерница и подршке у погледу релевантних активности.⁶ Комитет министара је усвојио препоруке Србији по истом питању.⁷ Поред овог аспекта, Комитет експерата такође истиче да крајња одговорност за спровођење Повеље лежи на националним органима. Стога је неопходно да национални органи предузимају иницијативе за спровођење Повеље и да активним и подржавајућим приступом сарађују са представницима језичких група.

Одговарајући облици образовања на мањинским језицима

9. У образовању на мањинским језицима, више језика (буњевачки, чешки, немачки, македонски, ромски, украјински и влашки) и даље се предаје искључиво или претежно у оквиру предмета „Матерњи језик са елементима националне културе“, у трајању од два часа недељно. Као што је Комитет експерата констатовао у претходним циклусима надзора, настава регионалног или мањинског језика у трајању од само два часа недељно не испуњава минималне захтеве Повеље (члан 7. став 1. тачка ф), нарочито у случајевима када се тај језик не користи широко у јавном и приватном животу, укључујући и преношење унутар породице. Стога, међу моделима образовања на мањинским језицима у Србији, једино модел двојезичне наставе испуњава минималне захтеве Повеље.⁸ Сходно томе, Комитет експерата подстиче надлежне органе да предузму проактивне кораке, у сарадњи са представницима корисника релевантних регионалних или мањинских језика, ради увођења двојезичне наставе на овим језицима на свим нивоима образовања.

Локалне повеље о регионалним или мањинским језицима

10. Године 2021. општина Кањижа/ /Magyarkanizsa (Аутономна покрајина Војводина) усвојила је одлуку о примени додатних или строжих обавеза из Дела III, које спадају у њену надлежност, у односу на мађарски језик.⁹ Општина Кула (Војводина) усвојила је сличну одлуку 2022. године у вези са мађарским, русинским, украјинским и немачким језиком.¹⁰ Комитет стручњака је у свом петом евалуационом извештају поздравео обе одлуке.

⁶ Видети: Пети евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, MIN-LANG(2023)3, став 68.

⁷ Видети, на пример: Препоруку Комитета министара о примени Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у Србији, CM/RecChL(2023)14, тачка 4.

⁸ Видети: Пети евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, MIN-LANG(2023)13, ставови 18 и 20.

⁹ Локална повеља о регионалним или мањинским језицима Општине Кањижа/ Magyarkanizsa, усвојена 24. јуна 2021. године, Службени лист Општине Кањижа/ Magyarkanizsa, број 11/2021.

¹⁰ Повеља о регионалним или мањинским језицима Општине Кула, усвојена 9. новембра 2022. године, Службени лист Општине Кула, број 45/2022.

У складу са наведеним локалним повељама, обе општине су се обавезале да објављују периодичне извештаје о спровођењу. Национални органи Републике Србије су, на сопствену иницијативу, приложили извештаје о спровођењу обе општине уз своју Информацију о спровођењу препорука за хитно поступање и навели мере које су те локалне власти предузеле тамо где су релевантне за спровођење препорука. Комитет експерата ово сматра добром праксом и оцењује да би спровођење обе локалне повеље не само ојачало унапређење обухваћених језика, већ би могло и да пружи нови подстицај органима власти и представницима језичких група за спровођење обавеза из Повеље које је Србија ратификовала 2006. године.

Инструмент ратификације

11. У погледу спровођења препорука за хитно поступање, национални органи Републике Србије су такође доставили информације о мерама предузетим на свом нивоу које одговарају суштини обавеза из Повеље које још нису ратификоване (нпр. члан 10. став 1. тачка а) подтачка ii). Током евалуације спровођења препорука за хитно поступање и на Округлом столу о спровођењу Повеље, представници корисника регионалних или мањинских језика поново су обавестили Комитет експерата о својој жељи да се прошири инструмент ратификације Повеље од стране Србије. Поред тога, представници корисника влашког језика најавили су покретање иницијативе за измену и допуну Закона о потврђивању Европске повеље о регионалним или мањинским језицима. Циљ ове иницијативе је да се у закону, поред језика који су већ обухваћени и Делом III и већ су наведени у закону, именују и језици који су тренутно обухваћени искључиво Делом II Повеље (укључујући и влашки). Оба аспекта су разматрана и на Округлом столу о спровођењу Повеље. У оквиру „Мера за спровођење“, национални органи су се сагласили да „размотре проширење ратификације Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у складу са поступком утврђеним у члану 3. став 2 Повеље, укључујући разматрање прихватања обавеза општина Кањижа/ Magyarkanizsa и Кула (локалне повеље) на националном нивоу, као и навођење језика који су тренутно на националном нивоу обухваћени само Делом II Повеље у закону о потврђивању Повеље/инструменту ратификације (мера VIII.1)“.¹¹ Комитет експерата поздравља ове намере, као и чињеницу да је Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог затражило од надлежних органа да предузму конкретне кораке ради спровођења ове мере, између осталог и до припреме наредног периодичног извештаја¹² (видети став 6 изнад).

¹¹ „Мере за спровођење“ договорене на Округлом столу о спровођењу Повеље, одржаном 5. фебруара 2025. године.

¹² Видети: MIN-LANG(2025) IRIA 1, стр. 6.

II. Препоруке за хитно поступање

1. Општи оквир употребе регионалних или мањинских језика у контактима са, и од стране, локалних организационих јединица националних органа

12. У свом петом евалуационом извештају, Комитет експерата је препоручио органима Републике Србије да подстичу говорнике албанског, бугарског, хрватског, мађарског и словачког језика да користе своје језике у контактима са локалним организационим јединицама националних органа, као и да олакшају састављање докумената на наведеним језицима од стране тих органа. Национални органи Републике Србије доставили су детаљан општи приказ употребе регионалних или мањинских језика у контактима са, и од стране, локалних организационих јединица националних органа.¹³ Како овај општи приказ не прави систематску разлику по језицима, Комитет стручњака ће га у наставку сумирати, уместо да се бави појединачним језичким одељцима.

13. Усмени или писани поднесци на регионалном или мањинском језику могу се поднети следећим локалним организационим јединицама националних органа (члан 10.1.aiv), које се налазе у општинама у којима је тај језик у службеној употреби: Пореској управи (у оквиру Министарства финансија), Инспекцији рада (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања), Полицији (Министарство унутрашњих послова), као и, у одређеној мери, Царинској управи (Министарство финансија). Трезорска управа (Министарство финансија) обезбеђује употребу регионалног или мањинског језика само „уколико је неопходно“ и ако су доступни службеници који владају тим језиком. Поједине институције, као што је Фонд за пензијско и инвалидско осигурање (Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања), такође одговарају на регионалном или мањинском језику, што одговара нивоу обавезе из члана 10.1.aii), коју Србија још увек није ратификовала. Изгледа да поједини органи не користе регионалне или мањинске језике, и то: Сектор за мониторинг и превентивно деловање у области животне средине, Инспекција за заштиту животне средине и Инспекција за рибарство (сви у саставу Министарства заштите животне средине). Према наводима органа власти, поднесци на регионалним или мањинским језицима поднети су локалним организационим јединицама националних органа само у малом броју случајева у периоду 2022–2025.

14. Мали број јавних институција састављао је документа на регионалним или мањинским језицима (члан 10.1.c). Ово се нарочито односи на Министарство унутрашњих послова, које издаје личне карте и уверења о

¹³ Видети: MIN-LANG(2025) IRIA 1, стр. 6–12.

држављанству Републике Србије на српском, енглеском и релевантном регионалном или мањинском језику (и то: албанском, бошњачком, хрватском, чешком, мађарском, румунском, русинском и словачком, у периоду 2022–2025). Поред тога, Инспекција рада и Полиција су сачињавале обавештења на регионалним или мањинским језицима. Међутим, више образаца захтева није преведено на регионалне или мањинске језике, и то они који се односе на личну карту, пасош, возачку дозволу, саобраћајну дозволу за возило, регистрацију возила, пријаву пребивалишта, дозволу за оружје и престанак држављанства Републике Србије, што је такође случај и са документима или обрасцима Трезорске управе, Царинске управе, Националне инспекције за заштиту животне средине и Националне инспекције за рибарство.

15. Више институција поставило је натписе на регионалним или мањинским језицима: Пореска управа, Трезорска управа, као и институције у надлежности Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (Инспекција рада, Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, Национална служба за запошљавање, центри за социјални рад и установе социјалне заштите).
16. Комитет експерата захваљује органима власти на достављеном детаљном институционалном прегледу, који је користан за оцену спровођења препорука. У том погледу, Комитет експерата констатује да се укупна ситуација није променила. Постоји формална могућност подношења усмених или писаних поднесака на регионалном или мањинском језику у више локалних организационих јединица националних органа, укључујући и неке које су посебно значајне у свакодневном животу, као што су Пореска управа, Фонд за пензијско и инвалидско осигурање и Полиција. Међутим, мали број корисника регионалних или мањинских језика је користио ову могућност у периоду 2022–2025. године. Поред тога, присутан је значајан недостатак управних докумената на регионалним или мањинским језицима, укључујући и често коришћене обрасце захтева (нпр. за возачку дозволу или пријаву пребивалишта). Комитет експерата сматра да недостатак појединих управних докумената на регионалним или мањинским језицима обесхрабрује грађане да користе те језике у контактима са органима власти, јер без таквих докумената управни поступак не може у потпуности да се спроведе на том језику.
17. Комитет експерата стога поново истиче да употребу регионалних или мањинских језика у контактима са органима власти треба додатно подстицати. То би се, на пример, могло постићи стављањем на располагање свих управних докумената у двојезичној или вишејезичној форми, односно на српском језику и на регионалном или мањинском

језику/језицима који су локално у службеној употреби, укључујући и област електронске управе. На тај начин не само да би се обезбедило да документи сачињени (такође) на регионалним или мањинским језицима буду доступни у сваком поступку, већ би се и подигла свест свих корисника тих докумената о локалном присуству регионалних или мањинских језика. Поред тога, главни телефонски број органа могао би да омогући говорну навигацију која би позиваоцу дала могућност да на почетку позива одабере да разговор настави на регионалном или мањинском језику. Слично томе, корисници интернет-сајта органа могли би на почетној страници да бирају језик. Унутар зграда органа могли би да се поставе натписи који подстичу употребу регионалног или мањинског језика („Радо одговарамо на [језику X]“), а иста порука могла би да се укључи и у потписе електронске поште службеника.

2. Албански – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Подстицати говорнике албанског језика да користе свој језик у контактима са локалним организационим јединицама националних органа и олакшати састављање докумената на албанском језику од стране тих органа.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

18. Током Округлог стола о спровођењу Повеље, представници органа власти и корисника албанског језика договорили су више мера које су релевантне за спровођење ове препоруке. Посебно је било предвиђено да се у року од пет месеци организује накнадни састанак ради разговора о успостављању тима административних преводилаца за албански језик (мера II.1.1.1), објављивању додатних докумената на службеним интернет-сајтовима на албанском језику (мера II.1.1.2), превођењу и дистрибуцији додатних двојезичних (српски/албански) образаца (мера II.1.1.3), као и увођењу дигиталних система за подношење управних захтева на албанском језику (мера II.1.1.4). Међутим, до дана усвајања овог извештаја тај састанак није био одржан. Поред тога, договорено је да се даље размотре питања познавања албанског језика као критеријума за запошљавање у локалној државној управи (мера II.1.1.5), као и обуке административног особља за албански језик (мера II.1.1.6).¹⁴

¹⁴ „Мере за спровођење“ договорене на Округлом столу о спровођењу Повеље, одржаном 5. фебруара 2025. године.

19. Поред општих чињеница о употреби регионалних или мањинских језика од стране локалних организационих јединица националних органа (видети ставове 12–14), органи власти су доставили и примере који се односе на албански језик.¹⁵ Корисници албанског језика могу да подносе усмене захтеве на албанском језику (нпр. органима који имају запослене који говоре албански, као што је Национална служба за запошљавање) или писане захтеве на овом језику (нпр. органима који нуде двојезичне управне обрасце, као што су центри за социјални рад). Поједини органи су сачињавали документа на албанском језику или двојезично (нпр. Полиција). Међутим, органи власти такође наводе примере органа којима се у пракси не могу подносити усмени или писани захтеви на албанском језику због недостатка запослених који говоре албански (нпр. поједине филијале Фонда за пензијско и инвалидско осигурање) или који нису превели документа (нпр. поједине филијале Трезорске управе). Национална академија за јавну управу нуди курсеве албанског језика (нивои А1–Б2) за административно особље, али се ова понуда још увек не користи у значајној мери. Поред тога, органи власти нису доставили информације о иницијативама које су посебно усмерене на подстицање говорника албанског језика да користе свој језик у контактима са таквим националним органима или на подршку тим органима у састављању докумената на албанском језику.

20. Национални савет албанске националне мањине је обавестио Комитет експерата да и даље не постоји ефикасна и равноправна употреба албанског језика од стране локалних организационих јединица националних органа. Према овим информацијама, локалне организационе јединице националних органа (нпр. Пореска управа, Полиција, Фонд за пензијско и инвалидско осигурање, Инспекција рада, Управа за трезор, Национална служба за запошљавање) не користе албански језик у писаној или усменој комуникацији и нису превеле документа, обрасце, интернет-сајтове, услужне портале (укључујући онлајн портале електронске управе) нити натписе на албански језик. Становништво није информисано о праву на употребу албанског језика, а присутан је и недостатак квалификованог двојезичног особља које је у стању и које је овлашћено да обрађује захтеве на албанском језику. Уопштено, наводи се да је право на употребу албанског језика сведено на симболичну, неформалну и дискрециону употребу, без постојања практичног или оперативног оквира који би га подржао.

¹⁵ Додатне информације које су органи власти доставили 27. октобра 2025. године.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

21. Иако се информације добијене од органа власти и корисника албанског језика разликују у појединостима, обе стране потврђују да још увек није опште могуће подносити усмене и писане захтеве на албанском језику локалним организационим јединицама националних органа, као и да постоји недостатак докумената преведених на овај језик, као и службеника који су у стању да усмено и писмено раде на албанском језику. У том контексту, Комитет експерата истиче значај мера договорених током Округлог стола о спровођењу Повеље. Он подстиче органе власти да те мере спроведу, а нарочито да сазову накнадни састанак, преведу службена документа и дигиталне платформе локалних организационих јединица националних органа на албански језик и објаве их, као и да запосле довољан број службеника који су у стању да раде на албанском језику, што подразумева и способност израде службених докумената и образаца. Поред тога, и даље постоји потреба да се корисници албанског језика информишу о могућности коришћења свог језика у контактима са локалним организационим јединицама националних органа, укључујући и путем натписа, као и да се подстакну да користе ову могућност (видети и општа запажања у ставу 17). Тренутно, Комитет експерата сматра да ова препорука, која у суштини датира још из 2008. године,¹⁶ није спроведена.

3. Босански – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Укључити садржаје о босанском језику и култури у наставне планове и програме, обуку наставника и наставне материјале у оквиру редовног образовања, као и подстицати масовне медије да у извештавању и обуци новинара подижу свест о босанском језику и култури.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

22. Што се тиче образовног аспекта ове препоруке, на Округлом столу о спровођењу Повеље (видети став 6) договорено је да се размотре измене наставних планова и програма у циљу подизања свести о босанском језику у школама које похађају ученици већинске популације (мера I.2.1).¹⁷ Поред тога, органи власти су накнадно обавестили Комитет стручњака да је 2024. године у образовни систем уведена „Национална читанка“ као ново обавезно наставно средство намењено свим ученицима основног и средњег образовања који наставу похађају на српском језику. Обавезни садржај Националне читанке на свим нивоима образовања обухватаће и

¹⁶ Видети: Први евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, ECRML (2009)2, став 179.

¹⁷ „Мере за спровођење“ договорене на Округлом столу о спровођењу Повеље, одржаном 5. фебруара 2025. године.

садржаје који се односе на традицију и културу националних мањина у Србији. Ове садржаје припремају национални савети националних мањина у сарадњи са Министарством просвете и Заводом за унапређивање образовања и васпитања. Национални савети националних мањина дали су допринос изради првог дела Националне читанке за први и други разред основног образовања, који је достављен свим школама у Србији на почетку школске 2024/2025. године. Рад на другом делу Националне читанке за трећи и четврти разред основног образовања је у завршној фази. Национални савети националних мањина доставили су предлоге садржаја о специфичностима националне мањине, као и аудио-снимак деце на њиховом регионалном или мањинском језику (доступан скенирањем QR кода). Националне читанке за пети до осми разред основне школе и за средњу школу садржаће више детаља о језику, традицији и култури националних мањина.¹⁸ Иако је Завод за унапређивање образовања реализовао програме стручног усавршавања за наставнике босанског језика, нису пријављени кораци у погледу обуке наставника усмерене на подизање свести о босанском језику у оквиру редовног образовања.

23. Што се тиче масовних медија, органи власти наводе да су у периоду 2022–2024. подржали више пројеката који се односе на онлајн медије, телевизију, радио и штампане медије, са циљем да се подстакне подизање свести о босанском језику у извештавању и у обуци новинара.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

24. Комитет експерата сматра охрабрујућим за спровођење препоруке за хитно поступање и члана 7.3 чињеницу да Национална читанка садржи информације о различитим језичким групама, укључујући и аудио-снимке на регионалним или мањинским језицима, као и да има општу и обавезну примену. Комитет експерата подстиче органе власти да обезбеде да различити делови Националне читанке представе све језике обухваћене Повељом, укључујући и босански језик, као и да се садржаји о босанском језику и култури укључе у наставне планове и програме и у обуку наставника у оквиру редовног образовања. Што се тиче масовних медија, Комитет експерата констатује да је подржан низ медијских пројеката усмерених на подизање свести о босанском језику, укључујући и обуку новинара. У целини, Комитет експерата сматра да је ова препорука делимично спроведена.

¹⁸ Додатне информације које су органи власти доставили 27. октобра 2025. године.

4. Бугарски – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Подстицати говорнике бугарског језика да користе свој језик у контактима са локалним организационим јединицама националних органа и олакшати састављање докумената на бугарском језику од стране тих органа.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

25. Осим општих информација о употреби регионалних или мањинских језика од стране локалних организационих јединица националних органа (видети ставове 13–15), органи власти нису доставили информације о новим иницијативама које би посебно подстицале говорнике бугарског језика да користе свој језик у контактима са таквим националним органима или које би подржале те органе у састављању докумената на бугарском језику.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

26. Комитет стручњака сматра да ова препорука, која у суштини датира још из 2008. године,¹⁹ није спроведена. Он подстиче органе власти да предузму конкретне мере ради промоције употребе бугарског језика у контактима са, и од стране, локалних организационих јединица националних органа. У том контексту, Комитет експерата такође упућује на своја општа запажања изнета горе (видети став 17).

5. Буњевачки – језик обухваћен Делом II

Препорука за хитно поступање

а. Размотрити примену образовног модела који обезбеђује стицање знања буњевачког језика, у сарадњи са његовим говорницима.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

27. Ниједна мера није предузета и буњевачки језик се и даље предаје искључиво у оквиру изборног предмета „Буњевачки језик са елементима националне културе“, у трајању од два часа недељно.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

¹⁹ Видети: Први евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, ECRML (2009)2, став 179.

28. Комитет експерата сматра да ова препорука још увек није спроведена. Он понавља ову препоруку, односно да се размотри примена образовног модела који обезбеђује оспособљеност у буњевачком језику, у сарадњи са његовим говорницима, и позива органе власти да у наредном периодичном извештају доставе информације о њеном спровођењу (видети такође став 9).

Препорука за хитно поступање

б. Укључити садржаје о буњевачком језику и култури у наставне планове и програме, обуку наставника и наставне материјале у оквиру редовног образовања, као и подстицати масовне медије да у извештавању и обуци новинара подижу свест о буњевачком језику и култури.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

29. У погледу образовног аспекта ове препоруке, органи власти упућују на увођење Националне читанке као обавезног наставног средства (видети став 22). Што се тиче масовних медија, органи власти наводе да су у периоду 2022–2024. подржали више пројеката који се односе на онлајн медије, радио и штампане медије, са циљем да се подстакне подизање свести о буњевачком језику у извештавању и обуци новинара. Иако је Завод за унапређивање образовања реализовао програме стручног усавршавања за наставнике буњевачког језика, нису пријављени кораци у погледу обуке наставника усмерене на подизање свести о буњевачком језику у оквиру редовног образовања.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

30. Комитет експерата упућује на своја запажања у вези са Националном читанком наведена горе (видети став 24). Он подстиче органе власти да обезбеде да различити делови Националне читанке представе све језике обухваћене Повељом, укључујући и буњевачки језик, као и да се садржаји о буњевачком језику и култури укључе у наставне планове и програме и у обуку наставника у оквиру редовног образовања. Што се тиче масовних медија, Комитет експерата констатује да је подржан низ медијских пројеката усмерених на подизање свести о буњевачком језику, укључујући и обуку новинара. У целини, Комитет експерата сматра да је ова препорука делимично спроведена.

6. Хрватски – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Унапређивати поштовање, разумевање и толеранцију у односу на хрватски језик, укључивањем садржаја о овом језику у наставне планове и програме, обуку наставника и наставне материјале у оквиру редовног образовања, као и подстицањем масовних медија да га обухвате у извештавању и у обуци новинара.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

31. У погледу образовања, органи власти упућују на увођење Националне читанке као обавезног наставног средства (видети став 22). Нису пријављени кораци који се односе на обуку наставника усмерену на подизање свести о хрватском језику у оквиру редовног образовања. Поред тога, органи власти су 2025. године подржали два медијска пројекта који се баве очувањем хрватског језика, културе и традиције, као и историјом Хрвата (и њиховог језика) у Војводини.

Евалуација Комитета стручњака и даље потребне мере

32. Комитет експерата упућује на своја запажања у вези са Националном читанком наведена горе (видети став 24). Он подстиче органе власти да обезбеде да различити делови Националне читанке представе све језике обухваћене Повељом, укључујући и хрватски језик, као и да се садржаји о хрватском језику и култури укључе у наставне планове и програме и у обуку наставника у оквиру редовног образовања. Што се тиче масовних медија, Комитет стручњака констатује да су подржани медијски пројекти усмерени на подизање свести о хрватском језику и подстиче органе власти да и у обуку новинара укључе информације о овом језику. У целини, Комитет експерата сматра да је ова препорука делимично спроведена.

Препорука за хитно поступање

б. Подстицати говорнике хрватског језика да користе свој језик у контактима са локалним организационим јединицама националних органа и олакшати састављање докумената на хрватском језику од стране тих органа.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

33. Осим општих информација о употреби регионалних или мањинских језика од стране локалних организационих јединица националних органа (видети ставове 13–15), органи власти нису доставили информације о новим иницијативама које би посебно подстицале говорнике хрватског језика да користе свој језик у контактима са таквим националним органима или које би подржале те органе у састављању докумената на хрватском језику.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

34. Комитет експерата сматра да ова препорука, која у суштини датира још из 2008. године,²⁰ није спроведена. Он подстиче органе власти да предузму конкретне мере ради промоције употребе хрватског језика у контактима са, и од стране, локалних организационих јединица националних органа. У том контексту, Комитет експерата такође упућује на своја општа запажања наведена горе (видети став 17).

7. Чешки – језик обухваћен Делом II

Препорука за хитно поступање

а. Обезбедити двојезично образовање на чешком језику у Белој Цркви и Ковину на предшколском, основном и средњем нивоу образовања.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

35. Органи Републике Србије навели су да би двојезично образовање на чешком језику ученицима омогућило стицање интеркултуралне и интердисциплинарне отворености, као и интензивно унапређење њихових компетенција у чешком језику. Такође су истакли да Министарство просвете подстиче Национални савет чешке националне мањине да, у сарадњи са заинтересованим школама, покрене поступак пријаве за увођење двојезичног образовања. Тренутно се чешки језик предаје искључиво у оквиру изборног предмета „Чешки језик са елементима националне културе“.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

36. Комитет експерата сматра да ова препорука, која у суштини датира још из 2011. године,²¹ још увек није спроведена. Истовремено, Комитет експерата изражава задовољство што се органи Републике Србије слажу са овом препоруком и што признају да би двојезично образовање на чешком језику значајно унапредило језичке компетенције ученика. Комитет експерата позива националне органе да активно подрже Национални савет чешке националне мањине у идентификовању одговарајућих школа и покретању поступка пријаве за увођење двојезичног образовања на чешком језику (видети такође став 9).

²⁰ Видети: Први евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, ECRML (2009)2, став 179.

²¹ Видети: Други евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, ECRML (2013)3, став 48.

8. Немачки – језик обухваћен Делом II

Препорука за хитно поступање

а. Обезбедити двојезично образовање на немачком језику на предшколском, основном и средњем нивоу образовања у Сомбору, Суботици и Новом Саду, као и у другим општинама у којима се немачки традиционално користи.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

37. Током Округлог стола о спровођењу Повеље (видети став 6), договорено је да Министарство просвете и Национални савет немачке националне мањине заједнички идентификују школе које су заинтересоване за подношење пријаве за увођење двојезичног образовања на немачком језику. У сваком од градова Сомбор, Суботица, Нови Сад, Београд, Врбас, Вршац, Пландиште, Стара Пазова и Темерин биће контактирани једна предшколска установа, једна основна школа и једна средња школа, како би се обезбедио локални континуитет двојезичног образовања (мера IV.1.1.1). У редовној сарадњи са Министарством просвете и Националним саветом, школе ће затим припремити пријаве за увођење двојезичног образовања и поднети их до 1. децембра 2025. године. Предвиђено је да удео наставе на немачком језику износи 45% укупног недељног фонда часова. Такође је договорено да се у предшколском образовању неће примењивати услов да најмање 50% родитеља мора дати сагласност за увођење двојезичног образовања, јер то није у складу са Повељом,²² као и да ће се у основном образовању двојезично образовање нудити од првог разреда (мера IV.1.1.2).²³

38. У вези са овом препоруком, органи Републике Србије поново истичу своје охрабривање увођења двојезичног образовања на немачком језику у додатним школама и наглашавају предности таквог двојезичног образовања (интензивно унапређење језичких компетенција, лични, социјални и професионални развој, стицање интеркултуралне и интердисциплинарне отворености, развој кључних и међупредметних компетенција, мотивација за целоживотно учење, стицање кључне компетенције за тржиште рада). Органи власти такође наводе да Министарство просвете подстиче Национални савет немачке националне мањине да, у сарадњи са заинтересованим школама, покрене поступак пријаве за двојезично образовање. Нису доступне информације о даљим

²² Видети: Четврти евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, CM(2018)144, став 11.

²³ „Мере за спровођење“ договорене на Округлом столу о спровођењу Повеље, одржаном 5. фебруара 2025. године.

корацима које су органи власти предузели ради обезбеђивања двојезичног образовања.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

39. Комитет експерата сматра да ова препорука, која у суштини датира још из 2008. године,²⁴ није спроведена. Истовремено, Комитет експерата изражава задовољство што се органи Републике Србије слажу са овом препоруком и потврђују да би двојезично образовање на немачком језику значајно унапредило језичке компетенције ученика. Комитет стручњака позива националне органе да спроведу мере договорене на Округлом столу о спровођењу Повеље (видети став 37), а нарочито да активно подрже Национални савет немачке националне мањине у идентификовању одговарајућих школа и у поступку пријаве за увођење двојезичног образовања на немачком језику (видети такође став 9).

9. Мађарски – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Подстицати говорнике мађарског језика да користе свој језик у контактима са локалним организационим јединицама националних органа и олакшати састављање докумената на мађарском језику од стране тих органа.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

40. У контексту ове препоруке, представници органа власти и Националног савета мађарске националне мањине разговарали су на Округлом столу о спровођењу Повеље о три питања која се односе на Пореску управу, катастар непокретности и ЈП „Пошта Србије“.

41. У погледу Пореске управе, Национални савет мађарске националне мањине изразио је забринутост да овај орган не користи мађарски језик у појединим општинама у којима је тај језик у службеној употреби. Договорено је да се примене релевантне одредбе Закона о службеној употреби језика и писама (мера III.1.7) и да се организује обука административног особља (мера III.1.8).²⁵ Органи Републике Србије су у међувремену обавестили Комитет експерата²⁶ да ће, чим Национални савет додатно прецизира релевантне организационе јединице Пореске

²⁴ Видети: Први евалуациони извештај Комитета стручњака о Србији, ECRML (2009)2, став 61.

²⁵ „Мере за спровођење“ договорене на Округлом столу о спровођењу Повеље, одржаном 5. фебруара 2025. године.

²⁶ Додатне информације које су органи власти доставили 27. октобра 2025. године.

управе и конкретне проблеме, предузети све неопходне мере како би се омогућила неометана употреба мађарског језика у тим јединицама, у складу са законом.

42. Поред тога, Национални савет мађарске националне мањине указао је да катастар непокретности не уписује уговоре закључене и оверене на мађарском језику, или их уписује са значајним закашњењем. У том погледу, са органима власти је договорено да се у потпуности примењују рокови утврђени Законом о поступку уписа у катастар непокретности и катастар инфраструктуре²⁷ (мера III.1.5), као и да се обезбеде адекватна средства за превођење докумената закључених у складу са одредбама Закона о службеној употреби језика и писама (мера III.1.6). Органи Републике Србије су потом обавестили Комитет експерата²⁸ да је Републички геодетски завод успоставио стандардну процедуру за катастарске службе која се примењује у случајевима када се документа подносе на мађарском или другом регионалном или мањинском језику у локалној службеној употреби (достављање документа судском тумачу и прекид законског рока за одлучивање о документу). Поред тога, органи власти наводе да Републички геодетски завод обезбеђује одговарајућа средства за превођење докумената у складу са плановима јавних набавки за 2025. и 2026. годину.

43. Национални савет мађарске националне мањине такође је указао на проблеме у достави пошљака са адресама на мађарском језику. Ради отклањања ових потешкоћа, договорено је да се измени члан 48 Општих услова за пружање универзалне поштанске услуге у Јавном предузећу „Пошта Србије“, Београд²⁹, тако да се омогући употреба адреса на регионалним или мањинским језицима без обавезе додавања адресе на српском језику (мера III.1.1). Поред тога, предвиђено је успостављање вишејезичног регистра адреса који би садржао адресе на регионалним или мањинским језицима (мера III.1.2), преиспитивање интерних процедура за разврставање и дистрибуцију писама и пакета адресираних на овим језицима (мера III.1.3), као и обука запослених за примену нових процедура (мера III.1.4). Међутим, органи Републике Србије су у међувремену обавестили Комитет експерата³⁰ да ЈП „Пошта Србије“ преферира измену наведених Општих услова само у смислу да се у унутрашњем поштанском саобраћају адреса примаоца мора навести и на српском језику, при чему се текст на регионалном или мањинском језику

²⁷ Службени гласник Републике Србије, бр. 41/2018, 95/2018, 31/2019, 15/2020 и 92/2023.

²⁸ Додатне информације које су органи власти доставили 27. октобра 2025. године.

²⁹ Службени гласник Републике Србије, бр. 126/2021 и 115/2023.

³⁰ Додатне информације које су органи власти доставили 27. октобра 2025. године.

наводи испод или десно од текста на српском језику. Нема ажурираних информација о осталим мерама (III.1.2, III.1.3, III.1.4).

Евалуација Комитета стручњака и даље потребне мере

44. Комитет стручњака захваљује органима власти на спремности да, у консултацији са представницима корисника мађарског језика, обезбеде употребу мађарског језика од стране, и у контактима са, организационим јединицама Пореске управе, као и да примене структуриран приступ обради докумената на мађарском језику у службама катастра непокретности, укључујући и обезбеђивање наменских средстава за превођење.
45. Међутим, питања која се односе на употребу поштанских адреса на регионалним или мањинским језицима још увек нису решена. Комитет стручњака напомиње да је, у складу са чланом 10.3.с Повеље, навођење поштанске адресе (укључујући назив општине и улице) захтев за јавну услугу која се пружа у име државних органа, и да је дозвољено на територији на којој се регионални или мањински језик користи без додатног навођења адресе на српском језику (односно ако се место отпреме и место уручења пошиљке налазе на тој територији). За поштанске пошиљке које се шаљу из других делова Србије на територију на којој се користи регионални или мањински језик, дозвољено је да се назив улице наведе искључиво на регионалном или мањинском језику, јер је ЈП „Пошта Србије“ потребна и обрађује ту информацију само приликом пружања услуге (поштанске доставе примаоцу) на територији на којој се тај језик користи. Обавеза да се у наведеним случајевима адреса наведе и на српском језику значила би да регионални или мањински језик више не би имао сопствену ваљаност, што би било супротно циљу члана 10.3.с Повеље.³¹ Што се тиче навођења назива општине на мађарском језику у адреси на поштанским пошиљкама које се шаљу са територије ван подручја у којем се мађарски језик користи ка тој територији, на Округлом столу о спровођењу Повеље договорено је успостављање регистра адреса на регионалним или мањинским језицима. Комитет експерата позива органе власти да наставе са оваквим прагматичним решењем за ово питање, по могућству уз помоћ одговарајућих технолошких апликација.
46. У целини, Комитет експерата сматра да је ова препорука делимично спроведена и подстиче органе власти да у потпуности спроведу мере

³¹ Видети такође: Шести евалуациони извештај Комитета експерата о Републици Словачкој, MIN-LANG(2025)12, став 48.

договорене на Округлом столу о спровођењу Повеље (видети ставове 41–43).

10. Македонски – језик обухваћен Делом II

Препорука за хитно поступање

а. Размотрити примену образовног модела који обезбеђује оспособљеност у македонском језику, у сарадњи са његовим говорницима.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

47. Органи Републике Србије наводе да Национални савет македонске националне мањине тренутно нема планове да организује употребу македонског језика у предшколским установама, нити наставу македонског језика у средњем образовању. Тренутно се овај језик предаје искључиво у оквиру изборног предмета „Македонски језик са елементима националне културе“ у основном образовању.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

48. Комитет експерата сматра да ова препорука још увек није спроведена. Он констатује одсуство планова Националног савета македонске националне мањине за увођење македонског језика у предшколско и средње образовање и подстиче националне органе да подигну свест међу корисницима македонског језика о значају раног усвајања језика у предшколском узрасту, као и о континуитету учења македонског језика након основног образовања (видети такође став 9).

11. Ромски – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Обезбедити двојезично образовање на ромском језику на предшколском, основном, средњем и стручном нивоу образовања.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

49. Органи Републике Србије наводе да Министарство просвете подстиче Национални савет ромске националне мањине да, у сарадњи са школама које су заинтересоване за двојезично образовање, започне поступак пријаве за увођење двојезичног образовања. Нема доступних информација о даљим корацима које су органи власти предузели.

Тренутно се ромски језик предаје искључиво у оквиру изборног предмета „Ромски језик са елементима националне културе“ у основном образовању.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

50. Комитет експерата сматра да ова препорука још увек није спроведена. Он изражава жаљење због трајног одсуства двојезичног образовања на ромском језику, као и образовања на ромском језику на предшколском, средњем и стручном нивоу. Комитет стручњака подстиче националне органе да у сарадњи са представницима корисника ромског језика дају приоритет увођењу двојезичног образовања на ромском језику (видети такође став 9).

Препорука за хитно поступање

б. Подстицати увођење ромског језика у службену употребу у додатним општинама, ради олакшавања примене Повеље.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

51. Према попису становништва спроведеном 2022. године, ромска национална мањина је у појединим насељима у Аутономној покрајини Војводини достигла 15% укупног становништва. У складу са националним законодавством, надлежни органи локалне самоуправе обавезни су да у тим насељима називе органа који врше јавна овлашћења, јединица локалне самоуправе, насељених места, тргова и улица, као и других топонима, истичу и на ромском језику. Током 2024. године, покрајински органи су обавестили Национални савет ромске националне мањине о овим чињеницама и позвали га да предложи увођење ромског језика и писма у службену употребу у овим насељима. Резултати пописа у централној Србији још увек нису анализирани у погледу прага од 15%. Уколико ромска национална мањина достигне овај праг и у насељима у централној Србији, надлежни органи ће на исти начин обавестити Национални савет.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

52. Комитет експерата поздравља чињеницу да су органи власти проактивно обавестили Национални савет ромске националне мањине о резултатима пописа у Војводини, као и да су га подстакли да предложи увођење ромског језика и писма у службену употребу у релевантним насељима. Комитет експерата позива националне и покрајинске органе да, у сарадњи са Националним саветом, предложи надлежним општинама увођење

ромског језика у службену употребу и да подрже Национални савет у формалном поступку подношења пријаве. Уколико је применљиво, овај приступ треба применити и у односу на општине у централној Србији. Комитет експерата сматра да је ова препорука делимично спроведена.

Препорука за хитно поступање

с. Израдити, у сарадњи са представницима говорника ромског језика, свеобухватну стратегију за спровођење обавеза из Повеље које се односе на овај језик.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

53. Органи Републике Србије наводе да је Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог покренуло консултације ради обезбеђивања донаторских средстава за ангажовање консултаната који би припремили анализу могућности и капацитета за употребу ромског језика у складу са обавезама Србије по Повељи. Током израде анализе планирано је, између осталог, консултовање надлежних националних органа и Националног савета ромске националне мањине.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

54. Комитет експерата цени чињеницу да ће бити предузет концептуални рад у вези са спровођењем обавеза из Повеље које се односе на ромски језик. Међутим, чини се да органи власти за сада предвиђају искључиво израду студије изводљивости („анализе могућности и капацитета“) у вези са применом Повеље. Комитет експерата сматра да је, готово двадесет година након ступања Повеље на снагу, неопходно усвајање и спровођење стратегије и акционог плана за примену Повеље на ромски језик, којима би се утврдиле конкретне мере спровођења, административне надлежности и рокови. Ради обезбеђивања накнадног спровођења стратегије и акционог плана, од суштинског је значаја да национални органи непосредно воде овај процес и да он буде део њихових редовних активности. У овом тренутку, Комитет стручњака сматра да ова препорука још увек није спроведена.

12. Румунски – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Обезбедити образовање на румунском језику или двојезично образовање на предшколском, основном, средњем и стручном нивоу у централној Србији, у консултацији са представницима говорника.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

55. Органи Републике Србије наводе да Министарство просвете подстиче Национални савет румунске националне мањине да, у сарадњи са регионалним школама, започне процес мобилизације родитеља који припадају румунској националној мањини ради увођења образовања на румунском језику у централној Србији. Нема доступних информација о корацима које су органи власти предузели.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

56. Комитет експерата сматра да ова препорука, која у суштини датира још из 2018. године,³² још увек није спроведена. Он позива националне органе да активно подрже мере усмерене на подизање свести родитеља о користима образовања на румунском језику или двојезичног образовања на предшколском, основном, средњем и стручном нивоу у централној Србији, као и да олакшају подношење пријава Националног савета румунске националне мањине за увођење таквог образовања.

Препорука за хитно поступање

б. Олакшати емитовање приватних радио и телевизијских програма на румунском језику.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

57. Ради олакшавања емитовања приватних радио и телевизијских програма на румунском језику, национални органи су подржали један радио-пројекат 2023. године и један телевизијски пројекат 2024. године. Поред тога, органи Аутономне покрајине Војводине су суфинансирали документарне програме о културном наслеђу, традицији, историји и култури Румуна у Банату.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

58. Комитет експерата констатује подршку пројектима који се односе на употребу румунског језика на радију и телевизији. Међутим, с обзиром на то да не постоје конкретне информације (нпр. трајање и учесталост емитовања, садржај, циљна публика), није јасно да ли су ови пројекти заиста подржали програме на румунском језику. Стога Комитет експерата није у могућности да закључи да ли је препорука спроведена. Поред тога,

³² Видети: Четврти евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, СМ(2018)144, стр. 59.

Комитет експерата сматра да по један пројекат у области радија и телевизије није довољан да се на ефикасан начин допуни јавно емитовање програма на румунском језику. Комитет експерата понавља своју препоруку да се олакша емитовање приватних радио и телевизијских програма на румунском језику и тражи од органа власти да у наредном периодичном извештају доставе конкретне информације о спровођењу ове препоруке.

13. Русински – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Олакшати емитовање приватних телевизијских програма на русинском језику.
--

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

59. Органи Аутономне покрајине Војводине су суфинансирали пројекте за емитовање телевизијских садржаја на русинском језику. Поред тога, национални органи су у периоду 2022–2024. подржали пројекте који се односе на употребу русинског језика у онлајн медијима.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

60. Комитет експерата констатује да је пружена подршка емитовању телевизијских садржаја на русинском језику. Међутим, с обзиром на то да не постоје конкретне информације (нпр. трајање и учесталост емитовања, садржај, циљна публика), Комитет експерата није у могућности да закључи да ли је препорука спроведена. Комитет експерата понавља своју препоруку да се олакша емитовање приватних телевизијских програма на русинском језику и тражи од органа власти да у наредном периодичном извештају доставе конкретне информације о спровођењу ове препоруке.

Препорука за хитно поступање

б. Подстицати говорнике русинског језика да користе овај језик у контактима са локалним органима власти.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

61. Аутономна покрајина Војводина је надлежна за вршење надзора над службеном употребом језика и писама. У периоду 2022–2024. године спровођени су редовни и ванредни инспекцијски надзори и у општинама у којима су русински језик и писмо у службеној употреби. Током ових

надзора, локалним службеницима су давана упутства о томе како могу унапредити употребу русинског језика, са циљем подстицања говорника русинског језика да овај језик користе у контактима са локалним органима власти.

62. Поред тога, Аутономна покрајина Војводина путем јавног позива пружа подршку органима и организацијама у области службене употребе регионалних или мањинских језика. Средства су намењена стварању услова за употребу ових језика у комуникацији јавних органа са грађанима. У периоду 2022–2024. године, различити субјекти у општинама у којима је русински језик у службеној употреби добили су финансијску подршку. Органи власти сматрају да се „на тај начин, постојањем услова и свешћу о томе да постоје добри услови и могућности, грађани подстичу и одлучују да чешће користе русински језик и писмо приликом остваривања својих права“.³³

63. Органи Републике Србије такође истичу да су, у оквиру Повеље о регионалним или мањинским језицима Општине Кула, надлежни локални органи усвојили обавезе из Повеље у области локалне управе које Србија још увек није ратификовала, укључујући чланове 10. став 2. тачка а) (службена употреба русинског језика у оквиру локалног органа власти), 10. став 2. тачка ф) (употреба русинског језика у локалној скупштини), 10. став 4. тачка а) (превођење и тумачење) и 10. став 4. тачка б) (запошљавање и обука службеника).

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

64. Комитет експерата сматра да надзор и финансијска подршка покрајинских органа могу дати ефикасан допринос подстицању употребе русинског језика у контактима са локалним органима власти, што Комитет у суштини препоручује још од 2018. године.³⁴ Међутим, није јасно које су конкретне промене и нови приступи подржани и примењени на локалном нивоу. Стога Комитет експерата није у могућности да закључи да ли је препорука спроведена и упућује на своја општа запажања наведена горе (видети став 17). Што се тиче Повеље о регионалним или мањинским језицима Општине Кула, Комитет стручњака се слаже са органима Републике Србије да ће њено спровођење дати додатни подстицај локалној употреби русинског језика у области управних органа. Комитет експерата позива органе Републике Србије да размотре ратификацију додатних обавеза које је усвојила Општина Кула, како би се подржало спровођење ове препоруке у свим општинама у којима се русински језик користи.

³³ MIN-LANG(2025) IRIA 1, стр. 31.

³⁴ Видети: Четврти евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, CM(2018)144, стр. 64.

14. Словачки – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Подстицати говорнике словачког језика да користе свој језик у контактима са локалним организационим јединицама националних органа и олакшати састављање докумената на словачком језику од стране тих органа.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

65. Осим општих информација о употреби регионалних или мањинских језика од стране локалних организационих јединица националних органа (видети ставове 13–15), органи власти нису доставили информације о новим иницијативама које би посебно подстицале говорнике словачког језика да користе свој језик у контактима са таквим националним органима или које би подржале те органе у састављању докумената на словачком језику.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

66. Комитет експерата сматра да ова препорука, која у суштини датира још из 2008. године,³⁵ није спроведена. Он подстиче органе власти да предузму конкретне мере ради промоције употребе словачког језика у контактима са, и од стране, локалних организационих јединица националних органа. У том контексту, Комитет експерата такође упућује на своја општа запажања наведена горе (видети став 17).

15. Украјински – језик обухваћен Делом II и Делом III

Препорука за хитно поступање

а. Обезбедити двојезично образовање на украјинском језику на предшколском, основном, средњем и стручном нивоу образовања.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

67. Органи Републике Србије наводе да би двојезично образовање на украјинском језику ученицима омогућило стицање интеркултуралне и интердисциплинарне отворености, као и да Министарство просвете подстиче Национални савет украјинске националне мањине да, у сарадњи са заинтересованим школама, покрене поступак пријаве за двојезично образовање на предшколском, основном и средњем нивоу образовања.

³⁵ Видети: Први евалуациони извештај Комитета експерата о Србији, ECRML (2009)2, став 179.

Нема доступних информација о даљим корацима које су органи власти предузели. Тренутно се украјински језик предаје искључиво у оквиру изборног предмета „Украјински језик са елементима националне културе“, и то укупно за 29 ученика у школској 2024/2025. години.³⁶

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

68. Комитет експерата сматра да ова препорука још увек није спроведена. Он изражава забринутост због чињенице да се број ученика који уче украјински језик смањивао у свим школским годинама од 2022/2023. и да је достигао веома низак ниво (29 ученика). Истовремено, Комитет стручњака изражава задовољство што се органи Републике Србије слажу са позитивним ефектима двојезичног образовања на украјинском језику на лични развој ученика. Имајући у виду ограничене ресурсе Националног савета украјинске националне мањине, Комитет експерата позива националне органе да активно подрже идентификовање одговарајућих школа и покретање поступка пријаве за увођење двојезичног образовања на украјинском језику (видети такође став 9).

Препорука за хитно поступање

б. Подстицати увођење украјинског језика у службену употребу у Аутономној покрајини Војводини и у додатним општинама, ради олакшавања примене Повеље.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

69. Органи Републике Србије истичу да Србија, кроз своје законодавство и праксу, показује висок степен флексибилности у погледу увођења регионалних или мањинских језика у службену употребу, чак и када законски критеријум од 15% за обавезно увођење у службену употребу није испуњен. У случају украјинске националне мањине, која ни у једној општини не достиже праг од 15%, органи власти потврђују да не постоје препреке за увођење украјинског језика и писма у службену употребу.

70. На Округлом столу о спровођењу Повеље (видети став 6) договорено је да национални органи, органи Аутономне покрајине Војводине и надлежни национални савети националних мањина (укључујући Национални савет украјинске националне мањине) заједнички идентификују и контактирају општине које би могле бити спремне да добровољно уведу одговарајући регионални или мањински језик у службену употребу (мера VI.1). Поред тога, договорено је да национални и покрајински органи пруже подршку

³⁶ Видети: MIN-LANG(2025) IRIA 1, стр. 33.

надлежним националним саветима националних мањина у подношењу пријава за увођење службене употребе њиховог регионалног или мањинског језика у идентификованим општинама, имајући у виду и ограничене ресурсе појединих националних савета (мера VI.2).³⁷

71. Национални органи су у међувремену прецизирали да највећи број припадника украјинске националне мањине живи у градовима и општинама Кула, Врбас, Нови Сад, Сремска Митровица и Инђија.³⁸ Међутим, нема доступних информација о томе да ли је нека локална самоуправа контактирана у вези са увођењем украјинског језика у службену употребу. Поред тога, не постоје назнаке да је Аутономна покрајина Војводина предузела кораке у вези са увођењем украјинског језика као службеног језика Покрајине.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

72. Комитет експерата сматра да ова препорука, која у суштини датира још из 2008. године,³⁹ није спроведена. Он позива националне и покрајинске органе да предложи релевантним градовима и општинама увођење украјинског језика у службену употребу и да подрже Национални савет украјинске националне мањине у формалном поступку подношења пријаве. Паралелно с тим, потребно је предузети кораке ради увођења украјинског језика као службеног језика Аутономне покрајине Војводине.

Препорука за хитно поступање

с. Израдити, у сарадњи са представницима говорника украјинског језика, свеобухватну стратегију за спровођење обавеза из Повеље које се односе на овај језик.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

73. Органи Републике Србије наводе да није развијена посебна стратегија за спровођење обавеза из Повеље које се односе на украјински језик. Истовремено, сматрају да ће „спровођење Повеље о регионалним или мањинским језицима Општине Кула значајно унапредити спровођење обавеза Републике Србије у погледу украјинског језика“.⁴⁰ Представници

³⁷ „Мере за спровођење“ договорене на Округлом столу о спровођењу Повеље, одржаном 5. фебруара 2025. године.

³⁸ Видети: MIN-LANG(2025) IRIA 1, стр. 35.

³⁹ Видети: Први евалуациони извештај Комитета стручњака о Србији, ECRML (2009)2, став 175.

⁴⁰ MIN-LANG(2025) IRIA 1, стр. 38.

Општине Кула изразили су интересовање за добијање подршке Савета Европе у изради акционог плана за спровођење локалне повеље.⁴¹

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

74. Комитет експерата сматра да ова препорука још увек није спроведена. Он се слаже са органима Републике Србије да спровођење Повеље о регионалним или мањинским језицима Општине Кула доприноси спровођењу обавеза Србије по Повељи у погледу украјинског језика. Истовремено, треба имати у виду да се украјински језик користи и у другим општинама, а не само у Кули, као и да локална повеља те општине не садржи обавезе из Повеље које спадају у надлежност националног и покрајинског нивоа. Стога Комитет стручњака подстиче органе Републике Србије да подрже спровођење локалне повеље Општине Кула, укључујући израду и спровођење локалног акционог плана, као и да, у сарадњи са представницима говорника украјинског језика, израде свеобухватну стратегију за спровођење свих обавеза из Повеље које се односе на овај језик у Републици Србији.

16. Влашки – језик обухваћен Делом II

Препорука за хитно поступање

а. Размотрити примену образовног модела који обезбеђује оспособљеност у влашком језику, у сарадњи са његовим говорницима.
--

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

75. Према наводима органа Републике Србије, Национални савет влашке националне мањине не планира да покрене наставу влашког језика у средњем образовању све док се настава влашког језика у основном образовању не прошири у већој мери.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

76. Комитет експерата сматра да ова препорука још увек није спроведена. Он констатује да Национални савет влашке националне мањине тренутно нема планове за увођење влашког језика у средње образовање и подстиче националне органе да подигну свест међу корисницима влашког језика о значају континуитета у учењу влашког језика након основног образовања, како би се у будућности обезбедила оспособљеност у влашком језику (видети такође став 9).

⁴¹ Видети: MIN-LANG(2025) IRIA 1, стр. 57.

Препорука за хитно поступање

б. Унапређивати употребу влашког језика у јавним радиодифузним медијима.

Мере спровођења које су предузели органи Републике Србије

77. У периоду 2022–2024. године органи власти су подржали пројекте који се односе на употребу влашког језика у онлајн медијима, радију и телевизији. Није јасно да ли је реч о јавним или приватним медијима.

78. Током Округлог стола о спровођењу Повеље (видети став 6), представници органа Републике Србије и корисника влашког језика договорили су да се организује састанак са јавним медијским сервисом Радио-телевизија Србије (РТС) у вези са покретањем емитовања телевизијских и радио програма на влашком језику (мера V.1.1).⁴²

79. У изјави достављеној Комитету експерата, представници корисника влашког језика указују да се влашки језик и даље не користи у јавном радиодифузној систему. Они истичу да би Министарство информисања требало активније да се укључи, као и да Управни одбор РТС-а треба да започне емитовање телевизијских и радио програма на влашком језику.

Евалуација Комитета експерата и даље потребне мере

80. Комитет експерата сматра да ова препорука још увек није спроведена. Он подстиче националне органе да активно подрже представнике корисника влашког језика у њиховим преговорима са РТС-ом у вези са покретањем емитовања програма на влашком језику.

⁴² „Мере за спровођење“ договорене на Округлом столу о спровођењу Повеље, одржаном 5. фебруара 2025. године.

Обраћање Комитету министара Савета Европе

Комитет експерата за Европску повељу о регионалним или мањинским језицима, уз уважавање напора органа Републике Србије да испуне своје обавезе из Повеље, у свом петом евалуационом извештају (MIN-LANG(2023)3) упутио је „препоруке за хитно поступање“ и „даље препоруке“ у циљу унапређења заштите и промоције регионалних или мањинских језика у Србији.

У складу са одлукама Комитета министара од 28. новембра 2018. године (CM/Del/Dec (2018)1330/10.4е), Србија је била у обавези да достави информације о спровођењу препорука за хитно поступање, које садрже приоритетне мере које држава уговорница треба да предузме. Србија је ове информације доставила 15. априла 2025. године. У овој евалуацији, Комитет експерата је испитао степен спровођења наведених препорука.

У складу са својим Пословником, Комитет експерата позива Комитет министара да:

1. узме на знање евалуацију коју је Комитет експерата извршио у погледу спровођења препорука за хитно поступање од стране Србије и да позове органе Републике Србије да је дистрибуирају надлежним националним органима и релевантним заинтересованим странама;
2. понови своју Препоруку CM/RecChL(2023)4 и позове органе Републике Србије да доставе свој наредни периодични извештај до 1. септембра 2027. године, у прописаном формату.